

De duinen

Dit werk begon op de locatie. Ik heb een aantal uur rondgedwaald tussen de beelden en duinen van Een Zee van Staal en heb de omgeving op me in laten werken. Het is dankzij de aanwezigheid van Tata een omstreden plek en ik dacht dat de fabriek een hele dominante aanwezigheid zou zijn en de fabriek het meest om een reactie zou vragen. Maar wat me raakte toen ik er was, is hoe vriendelijke het landschap is dankzij de glooiing van de duinen en de zachte kleuren van de gewassen. Het bleek net als elk ander duingebied dat ik ken, net als het duingebied achter ons huis, een hele rustgevende omgeving.

We (Maze, Alphons en ik) hadden eerder die dag een introductie tot het gebied gekregen, het gesprek sprong tijdens de wandeling heen en weer tussen kunst en plant en dier en op een gegeven moment was het onderscheid weg. Het werden allemaal inwoners tussen die duinen. Toen ik weer alleen was viel me een plantje op dat zich laag op de grond tussen het helmgras door het gebied had gevlochten. Het creëerde een tapijt van bolletjes in een rood oranje kleur. Het cortenstaal van de werken in het park, ook bobbelig en net zo warm van kleur werden ineens dingen die geworteld waren daar, alsof ze uit de grond hadden kunnen groeien, net als dat plantje.

Het plantje blijkt muurpeper te zijn, een sedumsoort en de variant heet koraal tapijt. Het plantje groeit goed op droge grond, zoals het zand van Een Zee Van Staal en zal het daar met onze hete droge zomers tegenwoordig goed toeven vinden.

Het beeld dat ik wilde maken voor deze plek heeft een hele tijd in mijn hoofd gespookt als een vage vorm en een textuur. Ik wilde dat het zou samensmelten met deze omgeving, ik wilde dat het de vorm van de duinen zou echoën, geen tegenreactie, maar een voortzetting van de vorm die het landschap al heeft. Ook wilde ik op de één of andere manier dat de textuur van dat plantje de hele huid van het werk zou bedekken, als verweerd cortenstaal én ik wilde dat het groot was zonder dat het kostbare ruimte van de natuur weg zou nemen. Groot en vriendelijk, in harmonie met de natuurlijke omgeving en benaderbaar, aanraakbaar.

Wat dat vervolgens dan betekende heb ik een aantal weken laten bezinken, maar toen het een walvis bleek te zijn was ik niet verbaasd.

Muurpeper op de bodem bij de locatie van het nieuwe beeld

Een Zee van Staal, links op de foto de locatie van het nieuwe beeld

De walvis

In 2019 was Den Haag een klein beetje vrolijker omdat er toen een aantal maanden een bultrugwalvis langs de kust zwom. In de zomermaanden werden haar capriolen langs de hele kust van Nederland gespot, maar voornamelijk pendelde ze op het korte stukje van Wassenaar langs Scheveningen naar Monster, we noemden haar daarom Jojo. Elke dag stonden er wel mensen met teletenzen en verrekijkers op de Piertjes van de Scheveningse haven in de hoop dat Jojo een show zou geven. Ik heb haar niet gezien, maar ik vond het een fantastisch idee dat ze er was. Eerst was ik bezorgd dat haar aanwezigheid betekende dat het niet goed met haar ging. (Een potvis in de Noordzee betekend doorgaans binnen een paar dagen een dode potvis op ons strand.) Maar dit was niet het geval. Bultrugwalvissen kunnen goed omgaan met het ondiepe water van de Noordzee. Dat ze er was én bleef betekende dat ze het naar haar zin had bij ons. Als ik 's nachts van atelier naar huis fietste dacht ik aan Jojo die daar ook in het donker een beetje aan het ronddobberen was en dit maakte me onredelijk gelukkig. Alsof heel Den Haag ineens een gezelschapsdier had, als een kat die was komen aanlopen.

JoJo trok weer verder, maar voor haar en na haar waren er meer bultrugwalvissen in onze wateren. Het is de laatste jaren helemaal niet ongewoon om een bultrugwalvis te spotten

langs onze kust, maar dit is een nieuwe ontwikkeling. In 2003 werd er voor het eerst sinds 1775 een bultrug gevonden in de Noordzee. Waarom de walvissen na een paar honderd jaar wel weer in onze wateren voorkomen is voor de wetenschappers ook nog een vraag. Er zijn geen opmerkelijke veranderingen in visstand, en de temperatuur kan het ook niet zijn. De aannemelijkste theorie is dat omdat er de laatste decennia minder op bultrugwalvissen wordt gejaagd, de dieren een beetje ontspannen; nieuwsgierigheid wordt minder ontmoedigd en exploratief en zwerflustig gedrag wordt nu ook genetisch weer vaker doorgegeven. Dit vind ik een prachtig idee. Het suggereert een terugkeer naar hun natuurlijke aard (speels, nieuwsgierig en sociaal zelfs buiten hun eigen soort). Het betekent een vermindering van de terughoudendheid en angst, die voor het begin van de commerciële walvisvaart in de 16e en 17e eeuw niet nodig was.

Het herstel van de walvispopulatie (en de grotere verspreiding van deze populatie) is niet alleen goed nieuws voor de walvissen zelf, of voor iemand die het bestaan van bultrugwalvissen waardeert, maar ook voor het klimaat. Het herstellen van de walvispopulaties kan een doorbraak betekenen in de strijd tegen klimaatverandering.

Jojo, gefotografeerd door Tanja van der Geest

Het belang

Het Internationaal Monetair Fonds publiceerde in 2019 een artikel dat de conclusies van verschillende grote onderzoeken bundelde. Het artikel ging over de ontdekking dat walvissen, met name de grote exemplaren zoals bulrugwalvissen, een gigantische bijdrage leveren aan het uit de lucht halen van CO₂.

Bulrugwalvissen zijn onderdeel van een bijzondere kringloop die de walvispomp wordt genoemd. Grote walvissen vinden hun voedsel voornamelijk in diep water, maar ademen en rusten doen ze aan de oppervlakte. Hier poepen ze dan ook, waardoor ze voedingstoffen uit de diepzee naar het oppervlakte brengen waar het anders nooit terecht zou komen. In walvispoep zitten essentiële voedingstoffen voor fytoplankton, met name ijzer- en stikstofverbindingen, exact de voedingstoffen die fytoplankton nodig hebben. Deze micro-algen leven langs de oppervlakten van het water omdat zij zonlicht nodig hebben voor fotosynthese. Fytoplankton zijn dankzij die fotosynthese kleine CO₂ stofzuigertjes die tonnen zuurstof produceren. Om precies te zijn: ze zijn verantwoordelijk voor 50 tot 70% van alle zuurstof op aarde en vangen naar schatting 37 miljard ton CO₂ per jaar af. Het effect van meer dan vier keer het Amazonegebied.

Die fytoplankton wordt gegeten door krill, die wordt gegeten door o.a. haring en de krill en haring wordt in de diepere wateren gegeten door walvissen die al die voedingstoffen weer naar het oppervlakte brengen, dit is de walvispomp en dit zorgt er voor dat fytoplankton floreert zodra walvissen een nieuw gebied komen bevolken.

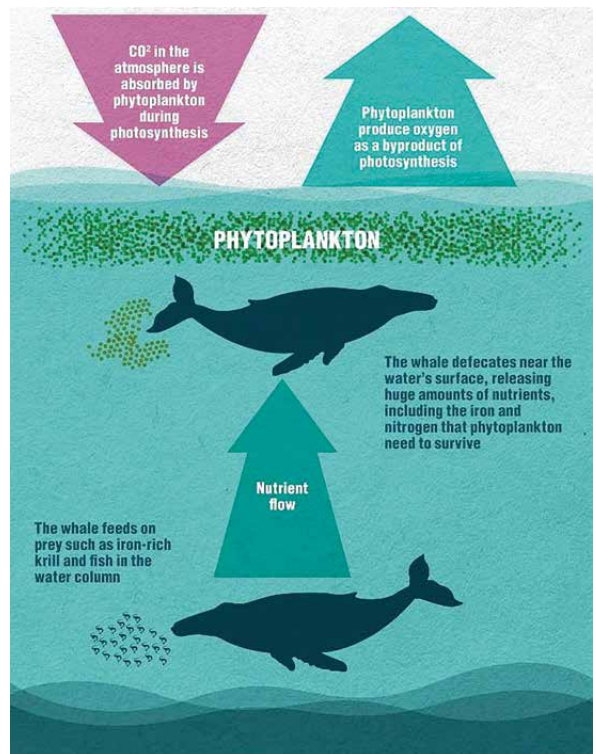
In de Noordzee is dat niet zo van belang, omdat de Noordzee ondiep is en druk en daardoor het fytoplankton goed wordt voorzien van de voedingstoffen die in dieper water niet voor hen toegankelijk zouden zijn, maar de aanwezigheid van bulrugwalvissen in de Noordzee is wél een heel optimistisch signaal.

In de eeuwen van de commerciële walvisvaart hebben namelijk voornamelijk voorzichtige walvissen het overleefd. Walvissen die vaste routes zwommen en dus alleen langs die vaste routes voor meer fytoplankton zorgden. Dat ze nu ineens van alle kanten de Noordzee in dwalen en ook gespot worden in andere zeeën waar ze eeuwenlang niet voorkwamen, betekent dat ze aan het zwerven zijn geslagen. Dus ook in de diepere wateren waar eeuwenlang geen bulrugwalvissen kwamen, komen er nu steeds vaker vrijere nieuwsgierige bulruggen eten en poepen.

En nogmaals, waar walvissen poepen, groeien de fytoplankton velden. Als meer walvissen voor slechts één procent meer fytoplankton zouden zorgen, dan staat de koolstofwinst volgens de IMF-onderzoekers al gelijk aan die van 2 miljard volwassen bomen per jaar. Als je je bedenkt dat een walvis wel 60 jaar oud kan worden dan is de impact van elke walvis gigantisch.

Daarnaast slaan de walvissen zelf tijdens hun leven indrukwekkende hoeveelheden CO₂ op in hun lichamen. Als ze natuurlijk sterven, in de oceaan dus, dan nemen ze die broeikasgassen met zich mee naar de bodem van de oceaan. Daar blijft die CO₂ voor eeuwen begraven. Per grote walvis gaat het gemiddeld om 33 ton CO₂.

Zoals de publicatie van het IMF zegt: „De natuur heeft miljoenen jaren gehad om de ‘walvisgebaseerde koolstof-opslagtechnologie’ te perfectioneren. Alles wat wij moeten doen, is walvissen laten leven.”

Het beeld

Met het werk voor Een Zee van Staal wil ik de bulrugwalvis vieren. De vorm van de walvis weerspiegelt de duinen zelf, waardoor het pas bij nader inzien duidelijk wordt dat het een walvis is die halverwege een sprong is, een bulrugwalvis in zijn meest speelse staat.

Ik maak de walvis op ware grootte, een bulrugwalvis kan makkelijk 15 meter lang worden, dat maakt dat het een groot werk wordt, dat ook qua formaat goed tussen de duinen zal passen als een verwante vorm.

Mijn werk zou eerst worden uitgevoerd uit gegoten staal met een opengewerkte huid die zou lijken op muurpeper, de vegetatie op de bodem rond het beeld, een sedums soort die goed groeit op droge grond. Hiermee wilde ik de connectie versterken met de natuurlijke omgeving.

Deze methode bleek financieel niet haalbaar. Wat wel mogelijk is, is om het beeld te smeden van rondstaf. Dik stalen ijzerdraad dat ik in subtiel verschillende diktes over een frame zal vormen tot de walvis ontstaat. De muurpeper is nu niet meer letterlijk onderdeel van het werk, maar in de organische vormen van het gebogen staal en de licht bobbelige textuur en warme kleur van verweerd staal zal het nog wel geëchood worden. De suggestie ondersteunend dat het werk deel is van de duinen.

Het doel was om een groot en vriendelijk kunstwerk te creëren, in harmonie met de natuurlijke omgeving en benaderbaar voor bezoekers. Een belangrijk onderdeel voor mij is dat het werk niet alleen esthetisch onderdeel wordt van het gebied, maar dat de natuur er ook niet door belemmerd zou worden.

De huid van de walvis is opengewerkt en laat zon en water door, waardoor de bodem onder de walvis verlicht en bewaterd kan worden. Dit zorgt ervoor dat de flora en fauna van het gebied zo min mogelijk worden verstoord, en het leven in de walvis door kan gaan. Padden kunnen er schaduw vinden, hagedissen kunnen op het staal in de zon bakken, en planten kunnen vooral in het achterlijf van de walvis licht en water vinden. Dit samenspel met de natuur maakt het kunstwerk niet alleen een eerbetoon aan deze vriendelijke reuzen, maar ook een onderdeel van het ecosysteem van het duingebied.

Aan de hand van dit werk kan verteld worden over de cruciale rol van de bulrugwalvis bij het afvangen van CO2 en het bevorderen van leven in de oceanen en hoe belangrijk het is dat we de commerciële walvisvaart volledig en definitief uitbannen. Je kan bij dit werk vertellen hoe bulrugwalvissen met hun speelse exploratieve aard en gigantische hoeveelheden poep bijdragen aan het herstel van het ecosysteem en de strijd tegen klimaatverandering.

Het is een symbool voor hoe niets losstaat van zijn omgeving, zelfs een stalen kunstwerk niet. Het is een bijdrage aan de lokale flora en fauna, een eerbetoon aan de vrolijke aard van de bulrugwalvis, en een herinnering aan de waardevolle rol die deze dieren spelen in het behoud van onze planeet, maar boven alles is het een werk om vrolijk van te worden. Het herinnert ons aan de wonderbaarlijke terugkeer van de bulrug naar onze kusten en is daarmee een teken van herstel en hoop.

Het model voor het plan in gietijzer

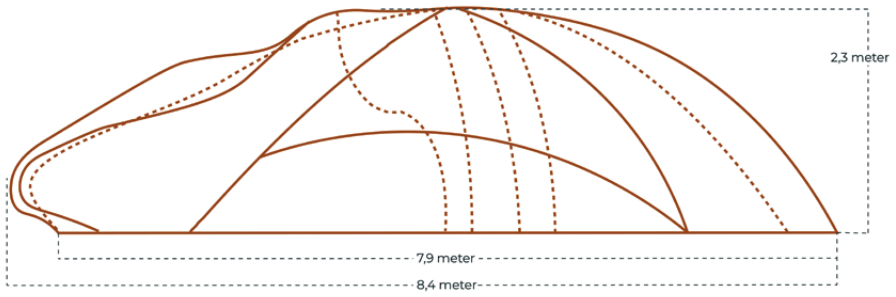
Het model voor het plan in rondstaf

Dit model heeft door tijdgebrek minder detail dan het eerste model. Het is een voorbeeld van de buigtechniek die ik wil gebruiken. Het staal zal uiteindelijk een roestkleur krijgen en er zullen subtiele verschillen zijn in de diktes van het staal.

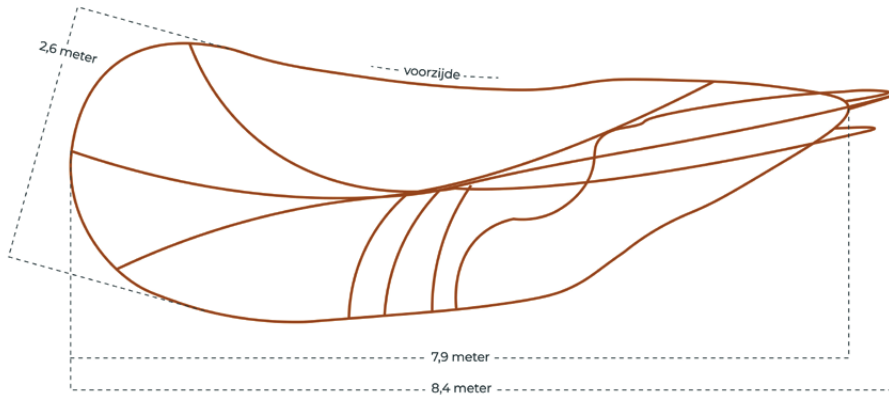

FRAME

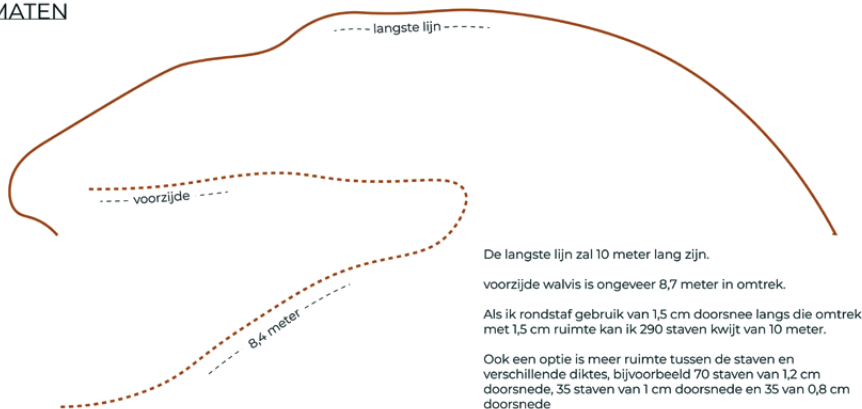
VOORAANZICHT

BOVENAANZICHT

MATEN

De langste lijn zal 10 meter lang zijn.

voorzijde walvis is ongeveer 8,7 meter in omtrek.

Als ik rondstaf gebruik van 1,5 cm doorsnee langs die omtrek met 1,5 cm ruimte kan ik 290 staven kwijt van 10 meter.

Ook een optie is meer ruimte tussen de staven en verschillende diktes, bijvoorbeeld 70 staven van 1,2 cm doorsnede, 35 staven van 1 cm doorsnede en 35 van 0,8 cm doorsnede